

Kjempespringfrø – uønsket fremmedart i skogbruket

*Kjempespringfrø (*Impatiens glandulifera*) er en ettårig plante, forvillet fra hager og parker. Den er en uønsket fremmedart som spres lett og slik kan bli en økende utfordring for skogforyngelsen. Den er funnet forvillet i hele landet helt nord til Troms, hovedsakelig i lavlandet. I Fremmedartslista 2018 er kjempespringfrø vurdert til svært høy økologisk risiko. Den er forbudt å spre etter [forskrift om fremmede organismer](#).*

Beskrivelse

Kjempespringfrø kommer opprinnelig fra Himalaya. Den er en ettårig art som visner ned hver høst. Den produserer store mengder frø, som den spres ved hjelp av at frøene slynges ut fra frøkapselen opptil 6 – 7 meter av gårde. En plante kan produsere flere tusen frø. Frøene kan også spres med vann i bekker, elver og grøfter, og ved flytting av jordmasser. Frøene overlever maksimalt 3 år i jord.

Planta kan bli over 1,5 meter høy, og danner tette bestand som hindrer lys i å trenge ned til bakken. Den har et grunt rotsystem som er lett å rive opp. Planta er lett å kjenne igjen med rosa, lilla eller hvite blomster. Den liker seg best i fuktige og næringsrike arealer, og er ganske skyggetålende. Kjempespringfrø har svært næringsrik nektar, og kan utkonkurrere andre arter gjennom konkurranse om nektarspisende insekter.

Kjempespringfrø på hogstflate. Foto: Inger Sundheim Fløistad, NIBIO

Utfordring for skogbruket

Lokalt er kjempespringfrø et stort problem der den danner tette oppslag som skygger ut alt som står under. Tette oppslag av kjempespringfrø kan når de visner om høsten også klemme ned nyetablerte granplanter. De tette bestandene kan utgjøre en erosjonsfare på fuktig mark nær vann og i bratt terreng.

Kjempespringfrø dukker også opp på hogstflater langt fra andre populasjoner, spredt utover eller i hjulsporene etter skogsmaskiner, og det er sannsynlig at frøene kan spres med dekkene på skogsmaskiner, sko og annet utstyr, eller med spredning av jord.

Detalj av blad og blomst

Forebyggende tiltak

Det enkleste tiltaket for å begrense problemer med kjempespringfrø, er å unngå at arten etablerer seg på nye områder. Siden kjempespringfrø er ettårig, er frø den eneste spredningsveien. Alle tiltak som hindrer spredning av frø er derfor viktige. Husk renhold av maskiner og utstyr som har vært brukt i områder med kjempespringfrø.

Bekjempelse

Planta har stor spredningsevne, men det er mulig å bekjempe den med målrettet innsats i 3 vekstsesonger. Da kan man bli fullstendig kvitt en populasjon, dersom det ikke er nabopopulasjoner som sprer nye frø til området.

Siden rota er gruntvoksende, er planta lett å luke. Likevel er luking arbeidskrevende på store arealer

Rotsystemet er grunt og lett å rive opp.

siden planta kan utvikle spiredyktige frø selv om den blir luka eller slått i blomstringsfasen.

Det er mulig å kvitte seg med den ved slått og sprøyting, men sprøyting bør være absolutt siste valg av tiltak. Følgende tiltak kan være aktuelle for bekjempelse av kjempespringfrø:

Luking

Mindre populasjoner kan lukes. Den grunne rota gjør at dette kan gjøres raskt og effektivt. Plantene må ikke bli liggende igjen med kontakt til jord eller vann, da kan plantedelene utvikle røtter på nytt. Hvis planta er i blomstring når den lukes, må den puttes i tett sekk og fjernes til et avfallsdeponi.

Nedkapping

I større og tettere populasjoner kan nedkapping med grastrimmer, ryddesag eller lignende være et godt alternativ. Dette bør gjøres før plantene blomstrer, og plantedelene bør fjernes fra skogen eller legges slik at de tørker ut uten å få kontakt med jord eller vann. Gå gjerne over i flere omganger for å fange opp yngre planter som eventuelt har spirt senere. Hvis plantene har begynt å blomstre, er luking og fjerning en sikrere metode for å unngå spredning av frø.

Sprøyting

Sprøyting med kjemiske plantevernmidler bør unngås i størst mulig grad, men kan vurderes i større, tette populasjoner. Siden planta ofte vokser på fuktig mark, gjerne nær elvebredder, kan det være behov for å sprøyte nærmere vann enn det som er tillatt i [forskrift om plantevernmidler](#) (3 meter fra overflatevann eller 50 m fra drikkevannsbasseng). I så tilfelle må det søkes [Mattilsynet](#) om dispensasjon fra forskrift om plantevernmidler.

Liten frøplante. Foto: Inger Sundheim Fløistad, NIBIO

I skogbruket er det bare preparater med glyfosat som virksomt stoff som er godkjent mot uønsket vegetasjon. Ikke alle glyfosatpreparater er godkjent for bruk på foryngelsesfelter, sjekk etiketten om preparatet har slik godkjenning. Hvis sprøyting skal gjennomføres, bør dette skje tidlig i sesongen, i god tid før blomstring. Sjekk resultatet etter 14 dager for planter som har spirt etter behandling, eller ikke er truffet av sprøytemidlet.

All yrkesmessig bruk av plantevernmidler krever gyldig autorisasjonsbevis for plantevernmidler. Sprøyta arealer som er åpne for allmenn ferdsel skal merkes med [plakat godkjent av Mattilsynet](#) i minst 7 dager etter behandling.

Behandling med varmt vann

På arealer som ligger nær vei kan det være aktuelt å bruke varmtvannsteknologi for bekjempelse av kjempespringfrø. Slikt utstyr brukes av anleggsgartnere og kommuner. Dette kan være en effektiv ikke-kjemisk metode mot uønsket vegetasjon. Erfaringer indikerer at frøene som ligger i overflaten også ødelegges av det varme vannet.

Blomst i forskjellige farger

Dette vil gi mindre gjenvekst av nye spireplanter enn etter eventuell nedkapping. For at slik behandling ikke skal være for tidkrevende, bør behandlingen skje når plantene er 10–20 cm høye. Arealene bør følges opp slik at enkeltplanter som kan ha unngått behandlingen lukes. Ellers kan de bli veldig kraftige hvis de får vokse frem uten konkurranse.

Skogkurs arrangerer kurs i både integrert plantevern, foryngelse og ungskogpleie gjennom sitt nettverk av regionale instruktører i [Aktivt Skogbruk](#).

Over 2 m lang plante i tett oppslag av kjempespringfrø

Behandling med varmt vann. Foto: Benedikte Watne Oliver, NIBIO

Et produkt fra prosjektet «Integrert plantevern i skog – IPV Skog», med samarbeidspartnerne Mattilsynet, NIBIO, Viken Skog SA, Indre Østfold kommune og Skogkurs. Prosjektet er delfinansiert av Skogtiltaksfondet og Kompetansmidler i landbruket.

SKOGKURS
Skogbrukets Kursinstitutt

Honnevegen 60, 2836 Biri - Tlf.: 908 88 200
E-post: ski@skogkurs.no - www.skogkurs.no

Skogkurs-Resymé nr. 16 - «Kjempespringfrø» er utarbeidet ved Skogkurs (Skogbrukets Kursinstitutt).

Forfatter: Bjørn Einar Rakstang, Skogkurs) og Inger Sundheim Fløistad, (NIBIO)

Foto: Bjørn Einar Rakstang, der annet ikke er oppgitt

Layout: Nina Ree-Lindstad